

POSTANOWIENIE

Dnia 20 grudnia 2018 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Agnieszka Piotrowska (przewodniczący)

SSN Bogumiła Ustjanicz (sprawozdawca)

SSN Karol Weitz

w sprawie z wniosku Miasta Z.

przy uczestnictwie Oczyszczalni Ścieków "Ł." Spółki wodnej w likwidacji
w Z., F. Spółki Akcyjnej Spółki komandytowo - akcyjnej w Z. i M. A.

o odwołanie kuratora,

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym

w Izbie Cywilnej w dniu 20 grudnia 2018 r.,

zażaleń uczestnika postępowania Oczyszczalni Ścieków "Ł." Spółki wodnej w
likwidacji w Z. i uczestnika postępowania F. Spółki Akcyjnej Spółki komandytowo -
akcyjnej w Z.

na postanowienie Sądu Okręgowego w P.

z dnia 7 marca 2018 r., sygn. akt X Ga (...),

**oddala obydwie zażalenia, pozostawiając rozstrzygnięcie o
kosztach postępowania zażaleniowego w orzeczeniu kończącym
postępowanie w sprawie.**

UZASADNIENIE

Wnioskodawca Miasto Z. domagał się zwolnienia M. A. z funkcji kuratora Oczyszczalni Ścieków „Ł.” spółki wodnej w likwidacji w Z. z powodu nienależytego wykonywania powierzonych mu obowiązków. Podał, że przebieg zgromadzenia członków tej spółki w dniu 25 marca 2017 r. wskazuje na rażące uchybienia w

postaci dopuszczenia do udziału w obradach i głosowaniu podmiotów, którzy nie byli jej członkami oraz głosowania nad uchwałami, które nie były objęte porządkiem obrad, nie doszło do wykazania następstwa prawnego części podmiotów, kurator odmówił dostępu do dokumentacji, która miała potwierdzać członkostwo nowych podmiotów; co najmniej sześć podmiotów nie miało uprawnienia do uczestniczenia w obradach. Zaznaczył, że byli tam członkowie, którzy zalegali z zapłatą składek, a to powodowało utratę ich uprawnienia do wykonywania prawa głosu. W porządku obrad było głosowanie na wyborem Rady Nadzorczej, której nie przewidywał statut, a przeprowadzono głosowanie nad wyborem Komisji Rewizyjnej. Podjęte podczas tego zgromadzenia uchwały nr 1/2017 i nr 2/2017 zostały uchylone przez organ nadzoru na podstawie art. 179 ust. 4 pr. wod.; decyzje te są ostateczne.

Kurator domagał się oddalenia wniosku, podał, że wnioskodawca miał prawo wziąć udział w zgromadzeniu, w którego obradach brały udział jedynie uprawnione podmioty, omyłkowo wskazano w porządku obrad Radę Nadzorczą.

Uczestniczka F. S.A. sp. komandytowo-akcyjna w Z. domagała się oddalenia wniosku, podał, że kurator z mocy prawa stracił swoją funkcję, stosownie do art. 31 ust. 2 ustawy o KRS.

Postanowieniem z dnia 3 lipca 2017 r. Sąd Rejonowy w Z. oddalił wniosek. Z ustaleń dokonanych przez Sąd pierwszej instancji wynika, że na posiedzeniu walnego zgromadzenia członków spółki wodnej w dniu 8 czerwca 2006 r. została podjęta uchwała o rozwiązaniu spółki po przeprowadzeniu postępowania likwidacyjnego i uchwała o sporządzeniu planu likwidacji. W dniu 21 kwietnia 2009 r. odbyło się kolejne zgromadzenie członków spółki wodnej, na którym zostały podjęte uchwały: w sprawie zatwierdzenia sprawozdania finansowego spółki za okres od 1 stycznia 2007 r. do dnia 16 maja 2007 r., w sprawie zatwierdzenia sprawozdania likwidacyjnego z procesu likwidacyjnego spółki, w sprawie udzielenia absolutorium likwidatorowi, w sprawie wykreślenia spółki z katastru wodnego.

W dniu 5 czerwca 2009 r. poprzedniczka prawna uczestniczki – F. S.A. spółka komandytowo - akcyjna w Z. wniosła pozew przeciwko spółce wodnej o zapłatę kwoty 166 405,07 zł. Na wniosek Starosty Z. Dyrektor Regionalnego Zarządu Gospodarki Wodnej w dniu 21 marca 2011 r. wykreślił spółkę wodną „Ł.” z katastru wodnego. Sąd Okręgowy postanowieniem z dnia 4 sierpnia 2011 r.

zawiesił postępowanie w sprawie o zapłatę do czasu zakończenia postępowania administracyjnego w sprawie o wykreślenie spółki z katastru wodnego. Po jego zakończeniu, Sąd Okręgowy postanowieniem z dnia 28 grudnia 2012 r. podjął zawieszone postępowanie i odrzucił pozew, z uwagi na utratę przez spółkę wodną osobowości prawnej. Sąd Apelacyjny w (...) oddalił zażalenie powódki, przyjął, że skutek uchwały o zatwierdzeniu ostatecznych rachunków i sprawozdań likwidatora, polegający na ustaniu bytu prawnego spółki nastąpił z chwilą ich podjęcia. Ważność tych uchwał nie podlega badaniu w postępowaniu sądowym. Sąd Najwyższy po rozpoznaniu skargi kasacyjnej spółki F. postanowieniem z dnia 4 czerwca 2014 r. (II CSK 543/13) uchylił zaskarżone postanowienie i postanowienie Sądu Okręgowego i przekazał sprawę Sądowi pierwszej instancji do ponownego rozpoznania. Sąd ten stwierdził, że skutek materialnoprawny utraty osobowości prawnej przez spółkę wodną następuje z chwilą podjęcia przez walne zgromadzenie członków spółki uchwał o zatwierdzeniu sprawozdania finansowego oraz sprawozdania z procesu likwidacji spółki, podjętych na podstawie art. 173 ust. 1 pkt 10 pr. wod. Późniejsze wykreślenie spółki z katastru wodnego jest konsekwencją tych uchwał i ma charakter deklaratoryjny – porządkowy. Stwierdził, że uchwały walnego zgromadzenia spółki wodnej, prowadzące do utraty przez spółkę osobowości prawnej, mają charakter cywilnoprawny jako dotyczące istnienia podmiotowości prawnej. Niezależnie od uprawnień nadzorczych starosty przewidzianych w art. 179 pr. wod., sąd cywilny jest uprawniony do rozpoznania zarzutu kwestionującego ważność takich uchwał, zgłoszonego w sprawie z udziałem tej spółki.

W toku ponownego postępowania przed Sądem Okręgowym Z. K. – likwidator spółki oświadczył, że nie jest już likwidatorem, ponieważ przeprowadził wszystkie czynności związane z likwidacją, złożył sprawozdanie, które zostało przyjęte przez walne zgromadzenie i spółka utraciła osobowość prawną. Nie wyraził woli dalszego pełnienia funkcji. Sąd Rejonowy w Z. postanowieniem z dnia 1 lutego 2016 r. ustanowił dla spółki kuratora w osobie M. A., upoważnił go do podejmowania czynności mających na celu niezwłoczne powołanie organów spółki, a w razie potrzeby jej likwidację. Kurator zwołał na dzień 25 marca 2017 r. walne zgromadzenie celem podjęcia uchwał w sprawie wyboru członków zarządu i komisji

rewizyjnej. Na wezwanie Sądu Rejestrowego, zawierające wzmiankę, że spółka w likwidacji nie może mieć zarządu, odpowiedział, że w jego ocenie spółka nie jest w fazie likwidacji.

Prezydent Miasta Z. postanowieniem z dnia 7 kwietnia 2017 r. wstrzymał wykonanie uchwały nr 2/2017 w sprawie wyboru członków zarządu Oczyszczalni Ścieków „Ł.” spółki wodnej w Ł. oraz postanowieniem z tej samej daty wstrzymał wykonanie uchwały nr 1/2017 w sprawie ustalenia liczby osób, z której będzie się składał zarząd Oczyszczalni Ścieków „Ł.” spółki wodnej w Ł.. Następnie decyzjami z dnia 24 kwietnia 2017 r. stwierdził nieważność obu uchwał. Wniosek spółki o ponowne rozpoznanie sprawy dotyczącej nieważności uchwały nr 2/2009 nie został rozpoznany, z uwagi na złożenie go po upływie terminu. Spółka wniosła skargę do Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego na decyzję z dnia 24 kwietnia 2017 r. o stwierdzeniu nieważności uchwały zgromadzenia nr 2/2017.

Sąd Rejonowy uznał, że do zwolnienia kuratora może dojść, zgodnie z art. 169 § 2 w związku z art. 178 § 2 k.r.o., jeżeli dopuszcza się on czynów lub zaniechań, które naruszają dobro podmiotu pozostającego pod jego kuratelą. Uchwały zgromadzenia spółki wodnej skutkujące utratą jej osobowości prawnej podlegają ocenie w kontekście ich ważności albo nieważności w postępowaniu cywilnym zainicjowanym przez spółkę F.. Przyczyną czynności podjętych przez kuratora było przyjęcie przez niego, że likwidacja spółki wodnej w ogóle się nie rozpoczęła. Nierozstrzygnięta jest kwestia mocy prawnej uchwał zgromadzenia podjętych na posiedzeniu w dniu 25 marca 2017 r., a kwestię ważności uchwały powołującej zarząd rozstrzygnie sąd administracyjny. Kurator uznał zarzuty wnioskodawcy za krzywdzące i nietrafne. W świetle jego wyjaśnień i nierozstrzygnięcia ważności uchwały w sprawie powołania zarządu nie było podstaw do zwolnienia kuratora. Sąd Rejonowy uznał, że w razie uchylenia decyzji stwierdzającej nieważność uchwały, nie będzie podstaw do czynienia kuratorowi zarzutów, a w przypadku oddalenia odwołania wnioskodawca będzie mógł ponownie złożyć wniosek o zwolnienie kuratora. Obecnie nie ma podstaw do zwolnienia kuratora. Za niesłuszne uznał stanowisko spółki F., że bezprzedmiotowe jest odwoływanie kuratora, który spełnił swoją misję.

Po rozpoznaniu sprawy na skutek apelacji Miasta Z. Sąd Okręgowy w P. zaskarżonym postanowieniem uchylił postanowienie Sądu pierwszej instancji, z uwagi na to, że nie doszło do rozpoznania istoty sprawy. Podzielił zarzuty wnioskodawcy, że kwestionowane postanowienie zostało oparte wyłącznie na wyjaśnieniach kuratora, a ustalenia faktyczne nie wynikają z gruntownej analizy materiału dowodowego. Sąd Rejonowy nie zbadał materialnoprawnej podstawy żądania wnioskodawcy. Błędnie uzależnił rozstrzygnięcie o zasadności wniosku wyłącznie od orzeczenia sądu administracyjnego. Nie było żadnych przeszkód do dokonania oceny czy kurator popełnił czyny lub dopuścił się zaniedbań, które naruszają dobro spółki wodnej. Bezzasadnie uznał, że ocena dopuszczenia przez kuratora do podjęcia uchwały, uznanej przez organ nadzoru za nieważną była jedynym zagadnieniem wymagającym rozstrzygnięcia. Pomiął Sąd pierwszej instancji zarzuty wnioskodawcy naruszenia przez kuratora statutu spółki, odmowy okazania dokumentów, z których miało wynikać członkostwo nowych podmiotów, które brały udział w obradach zgromadzenia oraz nieprawidłowego zawiadomienia członków o przedmiocie obrad. Nietrafne było uznanie, że do przesłanek objętych art. 169 § 2 w związku z art. 178 § 2 k.r.o. należy rażące naruszenie obowiązków przez kuratora. Wyjaśnienia wymagało, czy powołany kurator może prawidłowo wykonywać swoje zadania, z uwagi na zatrudnienie w P. S.A. S.K.A., a wcześniej był członkiem rady nadzorczej w I. S.A., której członkostwo w spółce wnioskodawca także kwestionował, co w ocenie apelującego przemawia za brakiem jego bezstronności. Sąd Okręgowy nie podzielił zastrzeżeń, że przedłożone dowody wskazujące na powiązanie kuratora ze spółką P. były spóźnione. Wnioskodawcą i apelującym było Miasto Z., niedokładności w oznaczeniu tego podmiotu nie mogą być traktowane jako brak zdolności sądowej. Interes w zaskarżeniu postanowienia Sądu Rejonowego wynika z członkostwa wnioskodawcy w spółce wodnej. Spełnione zostały przyczyny uchylenia tego orzeczenia wskazane w art. 386 § 4 k.p.c. W ponownym postępowaniu należy, w oparciu o przedłożone w postępowaniu apelacyjnym przez wnioskodawcę dowody, dokonać ustaleń faktycznych oraz ich analizy z prawnego punktu widzenia i ocenić zasadność zgłoszonego żądania.

Oczyszczalnia Ścieków „Ł.” spółka wodna w Z. w zażaleniu podniosła zarzuty naruszenia przez Sąd Okręgowy:

- art. 133 § 3 w związku z art. 13 § 2 k.p.c. przez zaniechanie dokonywania doręczeń w postępowaniu odwoławczym jej pełnomocnikowi, co pozbawiło ją możliwości zapoznania się z materiałem procesowym i obrony, prowadząc do nieważności postępowania,

- art. 64 § 1 i 1¹ w związku z art. 70 § 1, art. 373 i art. 13 § 2 k.p.c. przez pominięcie, że Prezydent Miasta Z. nie miał zdolności sądowej, a pomimo tego nie doszło do odrzucenia apelacji ani uzupełnienia tego braku,

- art. 510 k.p.c. w związku z art. 169 § 2 i art. 178 § 2 k.r.o. przez uznanie, że Gmina Z. ma interes prawny we wniesieniu apelacji, chociaż jest dłużnikiem Spółki „Ł.”,

- art. 196 § 1 i 2 oraz art. 391 § 1 zd.2 w związku z art. 13 § 2 k.p.c. przez dopuszczenie do podstawienia w miejsce dotychczasowego wnioskodawcy innego podmiotu bez zachowania wymagań proceduralnych przekształcenia podmiotowego,

- art. 233 § 1 w związku z art. 229 i 13 § 2 k.p.c. przez bezzasadne podzielenie stanowiska wnioskodawcy, że złożone dokumenty nie stanowią spóźnionych dowodów,

- art. 386 § 4 w związku z art. 13 § 2 k.p.c. przez bezzasadne uznanie, że doszło do nierozpoznania istoty sprawy, chociaż istota sprawy była rozpoznana, a okoliczności uznane przez Sąd Okręgowy za istotne, takimi nie były. Spółka domagała się uchylenia zaskarżonego postanowienia i przekazania sprawy do ponownego rozpoznania.

Uczestniczka Spółka F. w zażaleniu zarzuciła naruszenie zaskarżonym postanowieniem art. 64 § 1 i 1¹ w związku z art. 373 i 13 § 2 k.p.c. przez pominięcie braku zdolności sądowej Prezydenta Miasta Z., art. 70 § 1 w związku z art. 13 § 2 k.p.c. przez uznanie tego braku jako możliwego do uzupełnienia. Przyjęcie sprzecznie z art. 510 k.p.c. w związku z art. 169 § 2 i art. 178 § 2 k.r.o., że Gmina Z. miała interes prawny w prowadzeniu postępowania i zaskarżeniu postanowienia

Sądu Okręgowego. Niezastosowanie zawartych w przepisach art. 196 § 1 i 2 oraz art. 391 § 1 zd. 2 w związku z art. 13 § 2 k.p.c. wymagań doprowadziło do bezzasadnego uznania, że doszło do skutecznego przekształcenia podmiotowego i błędnego potraktowania Gminy Z. jako strony postępowania. Z uchybieniem art. 381 w związku z art. 382 i art. 13 § 2 k.p.c. Sąd Okręgowy uwzględnił nowe fakty i dowody. Nieuzasadnione danie wiary wnioskodawcy, że w postępowaniu przed Sądem pierwszej instancji nie mógł przedstawić tych dokumentów (art. 233 § 1 w zw. z art. 13 § 2 k.p.c.). Brak wyjaśnienia w kwestii dopuszczenia spóźnionego pisma wnioskodawcy zawierającego spóźnione dowody, stanowił o naruszeniu art. 207 § 3 i 7 w związku z art. 381, art. 382 i art. 13 § 2 k.p.c. Z uchybieniem art. 233 § 1 w związku z art. 229 i 13 § 2 k.p.c. Sąd Okręgowy dał wiarę twierdzeniu wnioskodawcy, że ma on interes prawny w zaskarżeniu postanowienia, chociaż nie jest członkiem spółki wodnej. Pominięcie odpowiedzi na apelację kuratora M. A. i dowodów do niej dołączonych, jako spóźnionych naruszało art. 372 w związku z art. 397 § 2, art. 207 § 6, art. 207 § 3 zd. 2 i art. 381 k.p.c. w związku z art. 7 u. KRS. Naruszenie art. 386 § 4 w związku z art. 13 § 2 k.p.c. polegało na bezzasadnym przyjęciu, że doszło do nierozpoznania istoty sprawy, chociaż istota została wyjaśniona w dostatecznym zakresie. Uczestniczka domagała się uchylenia zaskarżonego postanowienia i przekazania sprawy do ponownego rozpoznania, ewentualnie uchylenia go i odrzucenia apelacji bądź uchylenia postanowienia i oddalenia apelacji.

Sąd Najwyższy zważył co następuje:

Rozpoznanie zażalenia na uchylenie wyroku sądu drugiej instancji polega na zbadaniu istnienia formalnych, procesowych podstaw wydania takiego orzeczenia zamiast merytorycznego zakończenia sprawy. Zakres kognicji Sądu Najwyższego nie obejmuje zatem oceny zasadności zgłoszonych roszczeń ani merytorycznego stanowiska sądu drugiej instancji, ani poprawności zastosowania przepisów postępowania, które nie odnoszą się do podstaw uchylenia wyroku sądu pierwszej instancji wskazanych w art. 386 § 2 i 4 k.p.c. Z uwagi na to, że podstawy te stanowią wyjątki od zasady merytorycznego zakończenia sprawy przez sąd drugiej instancji, podlegają ścisłej wykładni. Jeżeli do uchylenia wyroku doszło z uwagi na nierozpoznanie istoty sprawy objęte art. 386 § 4 k.p.c., to Sąd Najwyższy kontroluje,

czy sąd drugiej instancji prawidłowo pojmował i zastosował wskazane w tym przepisie przyczyny uzasadniające uchylenie orzeczenia sądu pierwszej instancji.

W wielu orzeczeniach Sąd Najwyższy wyjaśniał, że nierozpoznanie istoty sprawy, w rozumieniu art. 386 § 4 k.p.c., jest wadą rozstrzygnięcia polegającą na wydaniu przez sąd pierwszej instancji orzeczenia, które nie odnosi się do tego, co było przedmiotem sprawy albo zaniechaniu zbadania przez sąd pierwszej instancji materialnej podstawy żądania albo merytorycznych zarzutów stron z powodu bezpodstawnego przyjęcia, że istnieje przesłanka materialnoprawna lub procesowa unicestwiająca roszczenie (por. postanowienia z dnia 23 września 1998 r. II CKN 897/97, OSNC 1999/1/22, z dnia 12 lutego 2002 r. I CKN 486/00, OSP 2003/3/36, z dnia 19 czerwca 2013 r., I CSK 156/13, niepubl; z dnia 25 czerwca 2015 r., V CZ 35/15, niepubl. i z dnia 7 kwietnia 2016 r. II CZ 6/16, niepubl.). Nierozpoznanie istoty sprawy zachodzi także w przypadku dokonania przez sąd pierwszej instancji oceny prawnej żądania bez ustalenia podstawy faktycznej, co wymagałoby poczynienia kluczowych ustaleń po raz pierwszy w instancji odwoławczej; w takiej sytuacji uzasadnione jest uchylenie orzeczenia ze względu na respektowanie uprawnień stron wynikających z zasady dwuinstancyjności postępowania sądowego (por. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 5 grudnia 2012 r., I CZ 168/12, OSNC 2013, Nr 5, poz. 68, z dnia 6 czerwca 2014 r., I CZ 32/14, niepubl., z dnia 23 września 2016 r., II CZ 73/16, niepubl. i z dnia 24 stycznia 2017 r., V CZ 92/16, niepubl., z dnia 6 lutego 2018 r., IV CZ 109/17, niepubl.).

Trafnie stwierdził Sąd Okręgowy, że Sąd pierwszej instancji nie rozpoznał istoty sprawy. Zaniechanie dokonania oceny działań kuratora i uzależnianie przeprowadzenia jej od orzeczenia sądu administracyjnego było błędne. Sąd Rejonowy nie dokonał właściwych ustaleń faktycznych ani analizy czynności podejmowanych przez kuratora, jak też odniesienia wniosków z tych ustaleń i wyników analizy do przesłanek przewidzianych w art. 169 § 2 w związku z art. 178 § 2 k.r.o. Przedmiotem rozważania Sądu Rejonowego powinny być wszelkie okoliczności istotne do sprawowania funkcji i mające wpływ na podejmowane przez kuratora decyzje. Zarzuty naruszenia przez Sąd Okręgowy art. 386 § 4 k.p.c. nie zasługiwały na podzielenie.

Dopuszczalne było sprecyzowanie oznaczenia apelującego jako Miasta Z., zgodnie ze wskazaniem we wniosku inicjującym postępowanie. W tej sytuacji oznaczenie apelującego jako Prezydenta Miasta Z. można było potraktować jako omyłkę, podlegającą sprostowaniu. Zarzuty uczestników dotyczące wskazanych w zażaleniach przepisów prawa, niemające związku z naruszeniem art. 386 § 4 k.p.c. w przedstawionym rozumieniu, wykraczały poza zakres rozpoznania zażalenia przez Sąd Najwyższy, a zatem nie mogły być przedmiotem analizy i rozważań.

Z tych względów Sąd Najwyższy na podstawie art. 398¹⁴ w związku z 394¹ § 3 k.p.c. orzekł, jak w sentencji, a orzeczenie o kosztach postępowania zażaleniowego oparł na zasadzie objętej art. 108 § 2 w związku z art. 13 § 2, art. 394¹ § 3 i art. 398²¹ k.p.c.

aj